

Názory

Maryša, ta nikdy nezklame. Můžu ji vidět stokrát, ta hra má něco do sebe.

Představení jsem viděl podruhé a je to myslím zajímavý způsob, jak lze uchopit Maryšu.

Mně se to líbilo. V Děčíně se mi to líbilo víc, tady to trochu vážlo. Klobouk dolů před souborem. Ve spoustě věcí se mě představení dotklo a nejvíc se mi líbil herecký výkon Maryši.

Mě to velmi mile překvapilo. Na to, jak je to těžký kus, zvládli ho výborně a byli herecky moc vyrovnaní a dobří.

Líbilo se mi, že to mělo švih, nenudilo mě to. Mladí herci se dobře vypořádali s party starých postav.

Smekám před emocionální autenticitou.

Moc dobré herecké výkony. Na to, že to byl gympl, byli fakt boží. Ale nebyla jsem si úplně jistá, jak to chtějí hrát a scéna v hospodě úplně seděla na zadku.

Líbilo se mi, jak hrají, ale nevěděla jsem, o čem hrají.

Musí to být?

Trošku mi vadilo, že to podle mě bylo odfláknuté, mohli si s tím líp pohrát.

Demonstrace jednání

Dva holé praktikáble, mezi nimi stůl pokrytý rudým ubrusem. Přibíhají dvě postavy, jedna v bílém, její tvář je lehce nabílena, druhá v černém, na čele má hnědě nakreslenou výraznou linku, zřejmě vrásku. Vrhnou se na imaginární jídlo a pití, hltavě a chtivě – opět imaginárně – je do sebe hází. Takto se předvedou Vávra a Lízal, aby se pak s drahou přímočarostí dohodli na výši věna a sjednali sňatek Maryši a Vávry. Zpod stolu se vynoří další postava – Francek – a zamíří bez váhání rozloučit se s Maryšou. Lízal jej zastavuje. Dochází ke známému střetu, v němž Francek vytrhne Lízalovi jeho hůl.

Tak začíná první situace inscenace Maryša L.P. 2011, v níž se DS Slovanský tyátr z Olomouce vyrovnává s jedním z nejznámějších textů českého venkovského realistického dramatu konce 19. století – Maryšou bratří Mrštíků. Popsal jsem záměrně alespoň zhruba první situaci této inscenace, abych trochu doložil to, že se naprosto radikálně zbavuje mnoha atributů, jež k tomuto dramatickému textu náleží. Není to inscenace realistická, zpodobující detailně a věrohodně prostředí i postavy. Není to ani inscenace zevrubně rozvádějící psychologické motivace jednání a chování postav. A konečně: není to inscenace, která by trvala na sociálním zázemí postav a jejich sociální roli, což nepochybně spolupůsobí v textu východisko celkové situace dramatu. Tedy: chybí tu mnohé, co je organickou součástí literární předlohy, co spolupůsobilo její popularitu, slávu, oblíbenost a co v té nebo oné poloze a míře pokládáme za nezbytnou součást scénického tvaru a co od Maryši na jevišti čekáme.

Co však nechybí, je nejvlastnější podstata tohoto textu – to je vskutku **dramatická si-**

tuace. To jest situace, která je nesnesitelná, v níž se nedá žít a postavy se musí **svobodně rozhodnout**, jak tuto nesnesitelnost svým **jednáním** překonat, zrušit. Nemáme v české literatuře pro divadlo mnoho dramát, která by se vyznačovala takovou ryzí dramatickou situací; dala by se spočítat na prstech jedné ruky a ještě by nějaký zůstal volný. Maryša k nim nejenom patří, ale její situace je možná svou dramatickou kvalitou nesilnější. Na to spoléhala olomoucká inscenace a odstranila všechno, co by jakkoliv dramatickou situaci rozmělněovalo nebo dokonce překrývalo. Demonstruje se jednání – nehraje se charakteristika postav, sociální prostředí. Samozřejmě, že tato modelovost – tj. nepředvádí se iluze skutečnosti, ale jádro situace, v níž se postavy ocitly a skrze ni problém, který tato situace obsahuje – dovolí mladému souboru hrát i postavy staré a starší a navíc zachovat všechny klíčové situace včetně slavných a populárních replik, jež byly mnohokrát předmětem parodie. Ale nazval-li Slovanský tyátr svou inscenaci Maryša L.P. 2011, pak tato zhuštěná koncentrace všech dílčích situací, z nichž vzniká děj a jež provádějí základní situaci dramatu, je vlastně jádrem i té interpretace, která akcentuje datum tohoto roku.

Neboť to předvedené demonstrování jednání obnažuje – bez všech těch dalších atributů, o nichž už byla zmínka i bez historického kontextu – existenciální problém Maryši jako vzdorování tlakům za cenu vlastního sebezničení, jež však uchová integritu osobnosti.

Jan Císař

Recenze

bratři Mrštíkovi: MARYŠA L.P. 2011

Co jsem komu udělal!

Přijel jsem na Jiráskův Hronov, abych vedl hudební seminář a „oni“ po mně, toliko muzikantovi, chtějí recenzi. Tak jsem tedy zašel na Problémový club, kde jsem si poslechl něco málo mudrování, pochopil jsem, že jedna inscenace, která se mi líbila, se mi vlastně nelíbí, zapamatoval jsem si pár nových divadelních termínů a takto vybaven jsem se vydal, coby recenzent, na představení. Teď jim to natřu! Jakmile jsem však usedl do sedadla Jiráskova divadla, zapomněl jsem na své pravé poslání a začal jsem se bavit. Viděl jsem kus nesporných kvalit, nechal jsem se unést půvabným zpracováním. Zásadně seškrtnutý text Maryši bratří Mrštíků dal inscenaci snesitelnou délku, ale i jistou zkratku umocňující drama příběhu. Divadelní čas kráčet mnohdy docela pomalu, Olomoučtí mě ale nikdy neztratil. Úsporné herectví využívalo pohybových stylizací a gest místo přehnaného patosu. Soubor olomouckého Tyátru je plný talentovaných herců, kteří vědí, co hrají. Režisér měl jistě soudobé inspirace, jen na můj vkus zůstal na půl cesty. Gesto Maryši místo pláče byl krásný nápad, působil však poněkud osamoceně. Šachy na scéně byla chytrá metafora, jen se trochu pokazila přílišnou názorností (popisností). Soubor byl veden k vnitřním hereckým prostředkům, ale také ne zcela a všude. Zdálo se mi, že celkové pojetí bylo olomouckých o vážný kus) připadal příliš

„zaoblený“. Nemějte mi to za zlé, ale řekl bych na velmi dobré cestě, jen málo odvážně. Jako muzikant mám povinnost se vyjádřit k hudební složce. Radůza je velmi známá písničkářka a její hudební projev je obdivuhodný pro strhující energii. Její hlas má v sobě cosi podmanivě ženského, ale i jistou dryjáčnickost nebo i sprostotu. Myslím, že její hudba v inscenaci působí jako hudební alter ego Maryši. Její invence založená na nejprostších harmonických funkcích (T, S, D) je sice poněkud banální, ale inscenaci prospívá, doplňuje jakousi soudobou lidovou hudbu. Lidovou hudbu evokuje i akordeon a jakýsi smyčcový nástroj (který zní skoro jak viola d'amore). Velmi dobře fungovala plocha s frekvenčně ořezaným akordeonem v jakémsi syntetickém prostředí. Tato scénická hudba dokonale vytvářela večerní napětí. Jednu věc bych Radůze vyčetl. První píseň byla v tónině pohodlné pro akordeon, ne však pro zpěv. Kdyby byla o něco výš, zněla by přesvědčivěji. I to je však věc vkusu. Výkon olomouckého souboru Slovanský Tyátr se mi jako celek velice líbil a kritizovat ho pro mě nebylo lehké, musel jsem sáhnout do svých hnidopišských zásob. Zjistil jsem, že kritici mají těžkou práci, a to je za ni ani nikdo nepochválí. Zpátky k muzice a Olomoučtí: Zdar!

Matěj Kroupa

Nikdo neví, co nás může zotročit

Rozhovor s režisérem Zdeňkem Vévodou

Maryša není lehký text, vy jste se do něj pustil se studenty gymnázia. Nebál jste se, že to nezvládnou?

Měl jsem docela velkou starost o to, jak to dopadne, vzhledem k tomu, že i herci se trochu báli. Ale měl jsem pocit, že to je to pravé, co by soubor měl udělat s ohledem na to, jaké v něm jsou herecké typy. A taky to pro nás byla výzva.

Jak moc studenti Maryšu znali? Jak se jim text líbil?

Většina ji znala ze školy. Ale způsob, jakým se Maryša vykládá v literatuře na gymnáziu, není vždycky úplně adekvátní. Dozvíte se základní osnovu, ale o spoustě věcí, kterými jsou Mrštíci specifická, a které se dají různě vykládat, se dozvíte nic. A ty nás zajímaly.

Jaké je pro vás hlavní téma vaší Maryši? O čem jste ji chtěli hrát?

Přede vším je to člověk proti společnosti. Člověk si vytvořil svůj řád, který potom jeho samotného týrá. Lidé jsou vrženi do situací, které si během staletí vybudovali, a nemůžou z nich ven. V tom je hra pořád aktuální. Já teď takhle vnímám třeba Facebook, sociální síť. Nikdo neví, kam můžou člověka dovést, a on je spokojený, žije si v tom, ale je otázka, v co se to může zvrhnout. A je spousta dalších lidských vymožeností, kterými může člověk sám sebe zotročit.

Jaké byly vaše začátky s divadlem, když jste byl ve věku členů vašeho souboru?

S divadlem jsem začal právě ve Slovanském tyátru. Když jsem byl v prváku na gymnáziu, vyvěsila paní profesorka letáček, že zakládá soubor. Mně to přišlo legrační, protože jsem vždycky v klasickém divadle dělal strašný brajgl a vyrušoval jsem. Ale kamarádka mě prostě zapsala. A za ty čtyři roky na gymnáziu mě divadlo tak chytlo, že jsem pak začal studovat divadelní vědu. A pak jsem postupně převzal funkci uměleckého šéfa a režiséra.

Jak pro vás Maryša po svém činu skončí? Mě po vašem představení napadlo, že by vlastně vůbec nemusela Vávru zabíjet. Pokud by spolu museli dál zůstat, mohla by to pro ni být ještě větší hrůza. Rád by ji převálcoval.

No vidíte, a ono to tak ve skutečnosti bylo.

-das-

